

Uitwerking van de Basisondersteuning¹, inclusief interventies binnen ons samenwerkingsverband

De Basisondersteuning in ons samenwerkingsverband bestaat uit de volgende vier onderdelen:

- A. Basiskwaliteit.
- B. Organisatie van de ondersteuningsstructuur op de school.
- C. Handelingsgericht werken.
- D. Preventieve en licht curatieve interventies.

A. Basiskwaliteit

Met ingang van 1 augustus 2017 wijzigt de wijze waarop inspectie toezicht houdt. Vanaf komend schooljaar geldt een nieuw onderzoeks- en waarderingskader voor het funderend onderwijs (BAO, SBO en SO). In het nieuwe waarderingskader werkt inspectie niet meer met dezelfde concrete indicatoren als voorheen.

In het nieuwe onderzoekskader maakt inspectie onderscheid in bij wet geregelde deugdelijkheidseisen (basiskwaliteit) en eigen aspecten van kwaliteit van bestuur en scholen. Voor de basisondersteuning zoals afgesproken binnen het samenwerkingsverband zijn deze deugdelijkheidseisen relevant. Deze deugdelijkheidseisen zijn vervat in vijf gebieden:

1. Onderwijsresultaten: Leren de leerlingen genoeg?
2. Onderwijsproces: Krijgen de leerlingen goed les?
3. Schoolklimaat: Zijn de leerlingen veilig?
4. Kwaliteitszorg en ambitie.
5. Financieel beheer.

Het waarderingskader telt per kwaliteitsgebied een aantal standaarden, in totaal zeventien. Bij elke standaard is in een korte beschrijving aangegeven wat verstaan wordt onder basiskwaliteit. De inspectie is van oordeel dat de basiskwaliteit op een basisschool voldoende is als “de kwaliteitsgebieden Zicht op ontwikkeling, Didactisch handelen, Veiligheid en Leerresultaten voldoende zijn en niet meer dan één standaard in het gebied Onderwijsproces onvoldoende is.” In deze planperiode is de basiskwaliteit van een basisschool in het samenwerkingsverband in onze ogen in orde als de school voldoet aan de normering voor ‘basiskwaliteit’ zoals door inspectie opgenomen in het (nieuwe) waarderingskader. Hiermee komen de indicatoren basiskwaliteit, die gehanteerd werden in de periode 2014-2017, te vervallen.

Hieronder een samenvatting van de vijf kwaliteitsgebieden, zeventien standaarden.

¹ Voor basisonderwijs.

KWALITEITSGEBIEDEN EN STANDAARDEN	
OP	ONDERWIJSPROCES
OP1	Aanbod
OP2	Zicht op ontwikkeling
OP3	Didactisch handelen
OP4	(Extra) ondersteuning
OP6	Samenwerking
OP8	Toetsing en afsluiting
SK	SCHOOLKLIMAAT
SK1	Veiligheid
SK2	Pedagogisch klimaat
OR	ONDERWIJSRESULTATEN
OR1	Resultaten
OR2	Sociale en maatschappelijke competenties
OR3	Vervolgsucces
KA	KWALITEITSZORG EN AMBITIE
KA1	Kwaliteitszorg
KA2	Kwaliteitscultuur
KA3	Verantwoording en dialoog
FB	FINANCIËEL BEHEER
FB1	Continuïteit
FB2	Doelmatigheid
FB3	Rechtmatigheid

Fig. 9. Onderzoekskader Onderwijsinspectie basisscholen

B. Organisatie van de ondersteuningsstructuur op school

Elke school heeft een passend ingerichte en goed functionerende ondersteuningsstructuur. Onderdeel daarvan is een team dat de uitvoering van de basisondersteuning en extra ondersteuning coördineert en stimuleert. Dit team kan bijvoorbeeld bestaan uit de directeur of de adjunct-directeur die belast is met onderwijskundige zaken en ondersteuningsfunctionarissen zoals intern begeleider en specialisten (lezen, rekenen, gedrag, ...). Het team heeft als taak om samen met onder meer de leerkracht(en), ouders, de adviseur passend onderwijs van het samenwerkingsverband, de maatschappelijke werkende en andere deskundigen de ondersteuning zo goed mogelijk vorm te geven. Het team beschikt over voldoende faciliteiten in tijd en geld om de ondersteuningsstructuur adequaat te laten functioneren.

Organisatie van de ondersteuning op school
De leraren werken met een groepsplan waarin ze de doelen en de aanpak voor de groep beschrijven. Scholen werken met een groepsaanpak op drie niveaus (differentiatie). Voor leerlingen met extra ondersteuningsbehoefte wordt gewerkt met een OPP. Het werken met een OPP is verplicht voor alle leerlingen in het speciaal basisonderwijs en speciaal onderwijs.
De leraren bespreken minstens twee keer per jaar hun vragen betreffende het opstellen, uitvoeren en realiseren van hun groepsplannen met de intern begeleider of een andere functionaris van de school.
De onderwijs- en begeleidingsstructuur is voor iedereen helder en transparant. Er zijn duidelijke afspraken wie wat doet, waarom, waar, hoe en wanneer.
Alle scholen werken in de ondersteuningsstructuur met een multidisciplinair overleg (MDO). Tijdens dit overleg met ouders, interne en externe deskundigen en de adviseur van het swv SPPOH vindt handelingsgericht arrangeren plaats. Gezamenlijk wordt een onderwijsarrangement voor een leerling en/of ondersteuningsarrangement voor leerkracht/ouder(s) opgesteld of een toelaatbaarheidsverklaring aangevraagd. Zie verder het Denk- en werkkader arrangementen.
De school werkt samen met ketenpartners om, waar nodig, ondersteuning, zorg of expertise te betrekken en zo nodig de school binnen te halen.

De teamleden zijn open naar collega's, leerlingen en ouders over het werk dat gedaan is of wordt. Motieven en opvattingen worden daarbij inzichtelijk gemaakt.

C. Uitgangspunten en standaarden handelingsgericht werken

Zeven uitgangspunten

1. Doelgericht werken.

Doelen geven richting; waar willen we naartoe en wat hebben we daarvoor nodig? Het team formuleert doelen met betrekking tot leren, werkhouding en sociaal emotioneel functioneren. Het gaat hierbij om zowel korte- als langetermijndoelen. Op basis van feitelijke gegevens en feedback van de betrokkenen wordt geëvalueerd in hoeverre de doelen bereikt zijn en wat daartoe bijgedragen heeft. Deze informatie wordt benut om de werkwijze doeltreffender te maken. (Handelingsgericht Werken-cyclus).

2. De werkwijze is systematisch, in stappen en transparant.

Het is voor de betrokkenen duidelijk hoe het traject en het (ondersteunings)arrangement tot stand komt; wie wat doet, waarom, wanneer en hoe. Formulieren en checklists werken ondersteunend. De school gebruikt hiervoor eigen formulieren of maakt gebruik van de voorbeeldformulieren van ons samenwerkingsverband. Er wordt gewerkt in een veilige en constructieve sfeer, zodat alle betrokkenen open kunnen en durven zijn over hun manier van handelen, over hun ideeën en (on)mogelijkheden.

3. Onderwijsbehoeften staan centraal.

Centraal staat wat de leerling nodig heeft om zich optimaal te ontwikkelen, uitdagingen aan te gaan en moeilijkheden te overwinnen. Wat nodig is, wordt bepaald door wat in de school en het gezin mogelijk is. Classificerende diagnostiek wordt alleen ingezet als het noodzakelijk is als aanvulling op de aanwezige informatie om de onderwijsbehoeften van een leerling te kunnen begrijpen.

4. De wisselwerking en afstemming tussen het kind, opvoeding en onderwijs.

Het gaat om de interactie en afstemming tussen kind, groepsleden, leerkracht, ouders, enzovoort. Wat willen we veranderen, wat werkt al redelijk of goed en kan uitgebouwd worden? Deze vragen kunnen alleen beantwoord worden in samenspraak met de ouders en met de school. Dit heeft consequenties voor de wijze waarop gewerkt wordt. Het zwaartepunt komt niet te liggen in het vooraf als school bepalen wat nodig is, maar in het gezamenlijk met ouders en externe professionals bepalen van een kansrijk traject voor de leerling.

5. Ouders en leerkrachten worden als ervaringsdeskundigen en partners gezien.

We gaan uit van de opgroei van kinderen, de opvoedkracht van ouders en de leerkracht van leerkrachten. We willen deze krachten versterken en ontwikkelen. Hun vragen, ervaringen, opvattingen en ideeën worden serieus genomen. Het zijn de leerkrachten en de ouders die ertoe doen. Wat kunnen ze zelf en waar zijn ze handelingsverlegen en is ondersteuning nodig.

6. Positieve aspecten zijn van belang.

Positieve aspecten zijn van groot belang. Dit gaat niet alleen om de positieve aspecten van het kind, maar ook van de leerkracht, de groep, de school en de ouders. Aansluiten bij positief gedrag biedt meer mogelijkheden om het probleem op te lossen.

7. Constructieve samenwerking.

School, ouders en externe deskundigen zien elkaar als partners en benutten de expertise en ervaringsdeskundigheid van elkaar.

Standaarden handelingsgericht werken voor leerkrachten

Deze zeven uitgangspunten zijn vertaald in de standaarden handelingsgericht werken voor leerkrachten op scholen in ons samenwerkingsverband. Ten opzichte van de standaarden uit het vorige ondersteuningsplan is het volgende gewijzigd: De standaarden die te maken hebben met de organisatie van de ondersteuningsstructuur zijn apart benoemd (zie hierboven bij B).

Standaarden handelingsgericht werken (naar 'Handelingsgericht Werken', N. Pameijer)
Alle leerkrachten benoemen hoge, reële doelen voor de lange termijn (einde schooljaar) en voor de korte termijn (tussendoelen). Deze doelen worden gecommuniceerd en geëvalueerd met leerlingen, ouders en collega's. De doelen bepalen de onderwijsbehoeften van de individuele leerling en/of de groep. De school formuleert doelen Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch en Tijdgebonden.
Alle leerkrachten zijn zich bewust van de grote invloed die zij op de ontwikkeling van hun leerlingen hebben. Leraren reflecteren op hun eigen rol en het effect van hun gedrag op het gedrag van leerlingen, ouders en collega's en zijn in staat hun eigen ondersteuningsbehoeften te formuleren.
Alle leerkrachten bekijken dagelijks de wisselwerking tussen de leerling, de leerkracht, de groep en de leerstof om de onderwijsbehoeften te begrijpen en daarop af te stemmen.
Alle teamleden zoeken, benoemen en benutten de sterke kanten en interesses van de leerlingen, de leerkrachten, de ouders en het schoolteam.
Alle leerkrachten werken samen met ouders. Ze betrekken hen als ervaringsdeskundige en partner bij de analyse van de situatie en het bedenken en uitvoeren van de aanpak.
Alle leerkrachten werken samen met hun leerlingen. Ze betrekken hen bij de analyse, formuleren samen doelen en benutten de ideeën en oplossingen van leerlingen.
Alle teamleden zijn open naar collega's, leerlingen en ouders over het werk dat gedaan wordt of al is gedaan. Motieven en opvattingen worden daarbij inzichtelijk gemaakt.

D. Preventieve en licht curatieve interventies voor de leerlingen	Te realiseren als onderdeel van de basisondersteuning
Een positief pedagogisch klimaat	Op alle scholen werken leerkrachten aan een gezamenlijk gedragen (positief pedagogisch) schoolklimaat. Er zijn school- en groepsregels opgesteld. Leerkrachten en leerlingen zijn bekend met deze regels en deze regels worden gehandhaafd.
Ondersteuning van leerlingen met een behoefte aan een voorspelbare leeromgeving	Op alle scholen hanteren leerkrachten een gestructureerd klassenmanagement. Leerkrachten kunnen onder andere de volgende interventies inzetten: <ul style="list-style-type: none"> ○ Werken met een stappenplan: wat, wanneer en met wie. ○ Vrije situaties (gym, speelplein) voorbespreken met leerlingen. ○ Heldere afspraken maken over mogelijkheid van time-out. ○ Betrekken van ouders bij (de voorbereiding van) situaties buiten het reguliere programma, zoals kamp, schoolreisje, excursies.
Ondersteuning van leerlingen met een eigen leerlijn, omdat ze het niveau van 1F niet halen	Op alle scholen kunnen leerkrachten omgaan met verschillen tussen leerlingen. Leerkrachten kunnen onder andere de volgende interventies inzetten: <ul style="list-style-type: none"> ○ Werken met extra instructie, van concreet via symbolisch naar complex. ○ Diagnosticerend onderwijzen. ○ Rekening houden met de leerbehoefte en leerstijl van de leerling. ○ Werken met taak- of tempodifferentiatie. ○ Zorgdragen voor succeservaringen bij de

	leerling.
Ondersteuning van leerlingen met behoefte aan een uitdagende, verdiepende leeromgeving die verder gaat dan het huidige curriculum	Op alle scholen kunnen leerkrachten een afgestemd aanbod inzetten voor deze leerlingen. <ul style="list-style-type: none"> ○ De school beschikt over een protocol om leerlingen te herkennen die meer- of hoogbegaafd zijn. ○ De school beschikt over opdrachten om de leerling creatief en kritisch uit te dagen. ○ De school beschikt over een rijke leeromgeving (extra materialen, middelen, onderzoeksmogelijkheden, inzet ICT).
Ondersteuning van leerlingen met behoefte aan oplossingsgerichte, gedragsinterventie technieken	Op alle scholen beschikken leerkrachten over interventies om tegemoet te komen aan enkelvoudige (lichte) ondersteuningsbehoeften op het gebied van gedrag. De leerkrachten werken met het ABC-model om leerlingen feedback te geven op hun gedrag en ze te stimuleren tot gedragsverandering. De school beschikt over enkele relevante programma's (zoals Kanjer, een SoVa-training). Daarnaast kunnen leerkrachten gedragsregulatie-technieken inzetten, zoals 'stop-denk-doe'.
Ondersteuning van leerlingen met een ondersteunings-behoefte op het gebied van motoriek	Op alle scholen zijn de leerkrachten in staat om verschillende hulpmiddelen/ICT in te zetten. Sommige scholen kunnen motorische remedial teaching inzetten als onderdeel van de basisondersteuning.
Ondersteuning van leerlingen met een ondersteuningsbehoef-te bij het leren leren	Op alle scholen signaleren de leerkrachten leerlingen die ondersteuning nodig hebben bij executieve functies. <ul style="list-style-type: none"> ○ Leerkrachten beschikken over verschillende interventies om het leren leren te bevorderen, zoals het leren van flexibiliteit, timemanagement, planning. ○ De leerkrachten kunnen interventies inzetten, gericht op het beheersen van emoties (werken met een thermometer, buitenspelen met een kaart).
Vroegtijdige signalering leer-, opgroei- en opvoedproblemen	Op alle scholen is diagnostische expertise aanwezig om tijdig leer-, opgroei- en opvoedproblemen van leerlingen te signaleren. Dat betekent dat leerkrachten regelmatig leerlingen observeren, zowel in de klas als op het schoolplein. Daarnaast hebben leerkrachten regelmatig contact met ouders om over de ontwikkeling van hun zoon/dochter te praten. De school onderhoudt contacten met schoolmaatschappelijk werk ⁺ en indien wenselijk met CJG of politie.
Ondersteuning van leerlingen met een ondersteunings-behoefte aan passend leesonderwijs	Alle scholen maken gebruik van de protocollen zoals die door het Steunpunt Dyslexie zijn ontwikkeld: <ul style="list-style-type: none"> ○ protocol Dyslexie groep 1 en 2 (2010) ○ protocol Dyslexie groep 3 (2011) ○ protocol Dyslexie groep 4 (2011) ○ protocol Leesproblemen en dyslexie groep 5 t/m 8 (2011).

	Op het speciaal basisonderwijs binnen het SWV wordt gebruik gemaakt van het Protocol Dyslexie SBO. Scholen voor speciaal onderwijs werken met een bij hun eigen schoolpopulatie passende beschrijving van hun werkwijze op het gebied van leesproblemen en dyslexie.
Ondersteuning van leerlingen met een ondersteunings-behoefte aan passend reken- en wiskunde-onderwijs	Alle scholen maken gebruik van het protocol Dyscalculie zoals dit landelijk is ontwikkeld: <ul style="list-style-type: none"> o protocol Ernstige Reken- en Wiskunde problemen/Dyscalculie (2011) De scholen voor speciaal (basis)onderwijs werken met een bij hun eigen schoolpopulatie passende beschrijving van hun werkwijze op het gebied van rekenproblemen en dyscalculie.
Ondersteuning van leerlingen die ziek zijn en tijdelijk niet naar school kunnen	Alle scholen werken conform de volgende afspraak: Wanneer een leerling als gevolg van ziekte het onderwijs op school niet kan volgen, zorgt de school ervoor dat de leerling waar mogelijk toch schooltaken kan uitvoeren en contact houdt met de eigen groep. De school zet zich in om verzorging op school mogelijk te maken waardoor de leerling zo spoedig mogelijk weer lessen op school kan volgen. Hierbij kan ondersteuning gevraagd worden bij HCO-Onderwijs aan Zieke Leerlingen en bij de Kinderthuiszorg. Zie ook de Handreiking zieke leerlingen in het onderwijs www.sppoh.nl .
Protocollen	
Elke school werkt tenminste met de hiernaast genoemde protocollen.	<ul style="list-style-type: none"> o pestprotocol o meldcode kindermishandeling o de veilige school o risico-inventarisaties o protocol voor medisch handelen o protocol voor overlijden/rouwverwerking Voor zover er protocollen op landelijk niveau beschikbaar zijn, in ieder geval de Meldcode Kindermishandeling en de Risico-inventarisaties, wordt gewerkt met deze landelijke protocollen.
Voorkomen thuiszitten.	Alle scholen werken conform de landelijke regelgeving met betrekking tot schoolverzuim, schorsing en verwijdering en de SPPOH-brede afspraken met betrekking tot melden mogelijk thuiszitten, tussentijds overstappen en moeilijke aanmeldingen (zie bijlage bij dit Ondersteuningsplan).
Interventies voor de leerkrachten	
Inzet adviseur passend onderwijs	Een adviseur passend onderwijs kan scholen helpen bij het realiseren van basisondersteuning door in de klas te kijken, advies te geven of een leerling te observeren.
Interventies voor de leerkracht en/of	

leerling ²	
<ul style="list-style-type: none"> ○ Observatie, pedagogisch didactisch onderzoek (PDO) en gedragsonderzoek ○ School Video Interactie Begeleiding (SVIB) ○ Remedial teaching (RT) ○ Logopedische screening en behandeling ○ Interventies op groepsniveau 	<p>Van de school wordt verwacht dat zij deze interventies voor de leerling beschikbaar heeft (zelf of via een externe organisatie).</p> <p>Het is belangrijk dat scholen (een deel van) de bijdrage Realisatie Basisondersteuning, inclusief interventies hiervoor flexibel besteedbaar houden.</p> <p>In het kader van arrangementen kan voor dit soort interventies, indien onderdeel van een breed pakket aan extra ondersteuning, bekostiging van het samenwerkingsverband worden verkregen.</p>

² De opsomming is niet bedoeld om scholen voor te schrijven dat men (bijvoorbeeld) remedial teaching of SVIB in móet zetten. Het kan bijvoorbeeld zo zijn dat een school uit principe nooit met RT wil werken. De opsomming is wel bedoeld om aan te geven dat áls de school kiest voor dit type interventies men ze zelf moet organiseren en bekostigen.